

LITERATURA

Abu Bakr al-Turtuxí, 1000 anys i 30 km

Miquel Àngel Llorenç Oltra (Benigànim, 1968), professor de català de l'Institut de Tecnificació d'Amposta, ha publicat una selecció de poemes d'Abu Bakr Al-Turtuxí titulat *Poesies*. Es tracta d'una autoedició que recull una antologia de poemes del llibre més famós del tortosí, *Siray al-muluk* (*Llanterna dels prínceps*). La intenció de la publicació és divulgativa i al mateix temps reivindicativa de la figura polièdrica del personatge tortosí.

Comencem pel segon aspecte, el reivindicatiu. Conscient Miquel Àngel de la poca d'informació que l'opinió pública disposa d'Abu Bakr, la introducció intenta proporcionar un detallat recorregut pels fets més importants de la biografia de l'alfaqüí. Així, veiem que Abu Bakr naix a la Tortosa musulmana l'any 1059. Es forma com a intèrpret de la llei a al-Andalus. Ja de dels primers anys es mostra com una persona constant en l'adquisició de nous coneixements que pal·lien, segons ell, la seua manca de talent i, a nivell doctrinal, partidària del malikisme, una de les quatre escoles juridicoteològiques (o del *fiqh*) de l'islam sunnita. S'ha de fer notar que el malikisme és un corrent formalista en la interpretació de la llei poc donat a les adaptacions circumstancials o personals. Als 24 anys marxa a Orient i el trobem a Alexandria, Antioquia, Bagdad, Bàssora, Jerusalem, Damasc, Rosseta, Líban i el Caire. Som en època de croades, on les fronteres es desplacen continuament, i Abu Bakr experimenta, en aquest context, mil peripècies vitals, com ara intents d'assassinat i presó. De totes elles, les que tal vegada marquen més la seua vida són dos experiències traumàtiques (eclipsi de sol a Iraq i l'episodi del somni a Jerusalem) i la relació amb el Soldà fatimita d'Egipte. Dels traumatismes se'n segueix un cert qüestionament del rigorisme malikita i un atansament al gran pensador i reformista Algatzell, els treballs del qual van permetre per primer cop que el sunnisme acceptés el sufisme com a ortodox. Així i tot, Abu Bakr es manté rigorista i referint-se a l'Ihya, l'obra mestra d'Algatzell, diu: "No conec

cap tractat en el món amb tantes mentides al voltant del Profeta". De la seua relació amb el Soldà nasqué *Llanterna dels prínceps* amb la finalitat d'instruir-lo perquè, a parer del tortosí, les seues idees i comportament s'adaptaven de l'ortodòxia.

És reeixit l'esforç, en definitiva, que fa Miquel Àngel per a fixar una biografia documentada, rigorosa i exhaustiva d'Abu Bakr, així com de la pintura que fa del mosaic contextual de l'època. Si la intenció era fer-nos adonar del sentit profund de la vida del tortosí, és a dir, "convertir tot-hom a l'Islam per mitjà de la persuasió... o per la força", valga'm Déu!, ho aconsegueix. De la mateixa manera que dos segles després Ramon Llull intentarà convertir tot-hom al cristianisme i per a aquesta finalitat emprarà tots els coneixements al seu abast i la força que li dona la seua experiència de fe, al-Turtuxí representa a la perfecció els valors d'una època en què l'experiència religiosa penetrava totes les construccions culturals que donaven compte de la vida dels homes.

Aquesta obreta, pel que fa a la seua extensió, té una altra gran mèrit, el divulgatiu. La traducció al català de 129 poemes seleccionats del *Siray* ens permet assaborir la veu d'Abu Bakr. La versió que en fa Miquel Àngel a partir de la versió castellana d'Alarcon, ja que l'autor desconeix l'àrab, és lliure: "(...) he traslladat a models clàssics com ara decasíl·labs catalans, haikús o tankes". Tenint en compte les característiques de la poesia àrab de l'època (la cassida), centrada en la repetició de fórmules es-

tabletens, en la imitació dels mestres i no pas en l'originalitat, la traducció de Miquel Àngel aconsegueix acostar-nos de forma atractiva, tenint en compte les limitacions esmentades, a les inquietuds, als motius, als detonants expressius, a les imatges d'Abu Bakr.

Entremig o travessant la temàtica ascètica, mística, religiosa en general, hi apareix l'experiència del poeta en versos que apunten una visió derivada de fets viscuts: "No et queixes al teu amic/que un ofegat no en salva un altre". Paraules que ens transporten a la saviesa popular extreta del pou de la tradició: "Cavil·len i entenen que ací/ningú no s'hi ha de quedar de llavor". I com tota saviesa popular tant serveix per tapar un forat com per sargir un des-cosí, és a dir, si abans era negre ("L'opinió de l'ancià/té més valor/que l'observació real/ de l'adolescent"), ara és blanc ("Tenen més mèrit els jòvens/que els vells de les dents corcades").

Tanmateix, a banda de la tradició oral, apareix la influència del Llibre, com en aquest poema deliciós en què ressonen els motius eròtics del *Càntic dels càntics*:

*"De matí quan la coloma
parrupa trista al balcó,
i recordant el colom
company d'un temps millor,
de dolor plora i sospira,
m'amaneix l'aflicció.*

*¿És mon plor que t'entendreu
o és el seu que em commou?*

*Si ella em fera feliç,
feliç la faria jo.
Només sé que pateix molt*

i ella sap que tinc dolor"

Si més no, els versos més reeixits, al meu entendre, són aquells en què la mestressa poètica es materialitza en imatges que Miquel Àngel ha sabut vestir amb gran encert. És colpidora la imatge que expressa la meta del sufisme: "Com cuc de seda que teixint sens parar/mor ofegant-se a dins del seu capoll". Imatges en què la natu-

Ramon Rosales
professor i escriptor

ralesa presta el seus ritmes: "Encara que medite, no ho nota la meua ànima;/ tanmateix una corda forada el granit./No aprofita ensenyances el meu cor endurit;/és com l'aigua que llisca pel bronze amb verda patina".

Poesies és una obra necessària, ara ho veig i no ho sabia, perquè no es compleixi la injustícia que Abu Bakr al-Turtuxí profetitzà:

*"Una tomba em tanca en el puig
Haxum mentre els meus familiar
vagaregen
com si mai no m'hagueren estimat"*

EL DIBUIX DE LA SETMANA

per Jokin Moya

